

*ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ФІТОТЕРАПІЇ
КАФЕДРА ФАКУЛЬТЕТСЬКОЇ ТЕРАПІЇ*

**ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ТА ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОДА**

*SLOVAK UNIVERSITY OF AGRICULTURE IN NITRA, SLOVAKIA
INSTITUTE OF PLANT AND ENVIRONMENTAL SCIENCES*

**УЖГОРОДСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

САНАТОРІЙ «КВІТКА ПОЛОНИНИ»

Сучасні аспекти збереження здоров'я людини

**ЗБІРНИК ПРАЦЬ
XVI МІЖНАРОДНОЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

(21-22 квітня 2023 року)

УЖГОРОД 2023

УДК 618.2 (075.8)

Рекомендовано до друку Вченою радою
ДВНЗ "Ужгородський національний університет"
(протокол №5 від 4 травня 2023 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Редакційно-видавничої ради
ДВНЗ "Ужгородський національний університет"
(протокол №3 від 2 травня 2023 р.)

За редакцією проф. Ганича Т.М.

Голова редколегії:

Т.М. Ганич – доктор медичних наук, професор, професор кафедри факультетської терапії медичного факультету ДВНЗ "УжНУ"

Члени редколегії:

проф. Гаврилко П.П.

проф. Дербак М.А.

доц. Бріндза Я.

засл. лікар України Ганинець П.П.

Автори опублікованих робіт несуть повну відповідальність за зміст і ілюстративний матеріал.

C91

Сучасні аспекти збереження здоров'я людини: збірник праць XVI Міжнародної міждисциплінарної наук.-практ. конф. / За ред. проф. Т.М. Ганича. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. – 309 с.

Збірник праць конференції охоплює різноманітні актуальні науково-практичні матеріали щодо підтримання здоров'я людини в сучасних умовах, зокрема, оздоровлення населення природними засобами, у т.ч. лікувальними травами, забезпечення адекватного харчування, якісної питної та мінеральної води, подолання йододефіциту, використання сучасних агротехнологій для збереження і збагачення біорізноманіття природи, актуальні питання лікування поєднаної патології в сучасних умовах.

На всі роботи одержано фахові рецензії.

ISBN 978-716-7825-91-2

© ДВНЗ «УжНУ», 2023

© УТЕІ КНТЕУ, 2023

ЛІТЕРАТУРА

1. Вигера С., Ключевич М., Столяр С. Трофологія: посібник. /за науковою редакцією С. Вигери. Київ : ЦП «Компринт», 2022. 187 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови /Уклад, голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Медвідь І. М. Філософія їжі: сучасні погляди на мистецтво харчування / І. М. Медвідь, М. Г. Кітов // Дні науки філософського факультету – 2017 : Міжнар. наук. Конф., 25–26 квітня 2017р. : [матеріали доповідей та виступів]. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2017. Ч. 1. С. 131–133.
4. Сімахіна Г. О., Науменко Н. В. Здобутки і перспективи впровадження інновацій у харчовій промисловості України. Галузеві дослідження ХХІ століття: аграрні науки, зоологія та ветеринарія, виробництво та технології: колективна монографія (1-е вид.). / під ред. Валерійчука Г. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 55–63.
5. <http://www.twins-design.com.ua/krasa-ta-zdorov-ia/47-kultura-kharchuvannia>.
6. <http://svitloforchuk.ck.ua/?p=977> .

SUMMARY

FOOD CULTURE AND CULT – AT THE STATE EDUCATIONAL LEVEL

Vygera S.M., Kliuchevych M.M., Kovalchuk R.L.

The most important problem in human life is healthy food, which is the primary source of life. This physiological need in society needs to be addressed immediately at the local and state levels.

ПРОДУКТИ БДЖІЛЬНИЦТВА В КОМПЛЕКСНОМУ ЛІКУВАННІ ХВОРИХ ІЗ ПОСТКОВІДНИМ СИНДРОМОМ: ВІКОВІ І ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ

Волошина Л.О., Волошин О.І., Сенюк Б.П., Бачук-Понич Н.В.,

Ясинський Д.

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

e-mail: voloshka03@ukr.net

Анотація. В статті наведені позитивні результати з застосування продуктів бджільництва (пилки, прополіс, мед, мертві бджоли) в комплексному лікуванні хворих із постковідним синдромом. Тривалість їх застосування залежить від віку хворих та вікових захворювань доковідного періоду.

Ключові слова: постковідний синдром, реабілітація, пилок, прополіс, мед, підмор.

Актуальність. Пандемія COVID-19 інфекції продовжує «екзаменувати» людство. Хоча останні мутації вірусу COVID-19 є менш агресивні, все рідше зустрічаються варіанти хвороб, що вимагають стаціонарного, реанімаційного лікування. Однак це має і зворотній бік медалі: все менше хворих з помірними проявами ймовірного COVID-19 процесу звертаються до сімейних лікарів для ПЛР тестування, або якщо в одного з членів сім'ї підтверджено COVID-19 тестом, а в інших, згодом захворівших подібною інфекцією, не звертаються для тестування, лікуючи, як звичайну вірусну інфекцію, часто не зовсім вдало. ВООЗ вбачає, що за 2022 рік через це достовірність зареєстрованих випадків COVID-19 інфекції у світі є в декілька разів заниженою.

Разом із цим, зростання частоти інсультів та інфарктів після перенесеної верифікованої COVID-19 інфекції чи подібного епізоду неverified вірусної інфекції вказує на ймовірне тромбоемболічне ускладнення, так властиве класичним уханському чи дельта штаму COVID-19 вірусу. Але значно частіше після перенесених амбулаторно варіантів ймовірної COVID-19 інфекції згодом, через 2-4 тижні, пацієнти відмічають погіршений стан здоров'я, не властивий подібним респіраторним інфекціям в минулому, а із помірними системними симптомами, що вписуються в семіотику описаного в сучасній літературі як «постковідний синдром» (ПКС). Клінічне розмаїття ПКС переважно проявляється симптоматикою з боку серцево-судинної, дихальної, травної систем та різного ступеня різної інтоксикаційним синдромом [3, 5]. Патофізіологічну основу ПКС складають ендотеліальна дисфункція, оксидативний та нітритивний стреси, системне запалення різної інтенсивності та імунна дисфункція [3, 5].

За клінічного розмаїття та різних патофізіологічних порушень лікувально-профілактичні підходи можуть відрізнятися і натепер цей процес знаходиться в стадії численних апробацій. Маючи багаторічний і різноплановий клінічний досвід застосування апыпродуктив [2], ми використали окремі із них, що можуть сприятливо впливати на патогенетичні порушення при ПКС, зокрема, пилок бджолиний з медом, прополіс та бджолиний підмор.

Мета дослідження - підвищення ефективності реабілітації хворих із ПКС із застосуванням пилку бджолиного з методом, прополісу та бджолиного підмору.

Матеріал і методи. Дослідження проведені у 52 хворих на ПКС у віці 32-67 років, серед яких переважали жінки (37 осіб - 71,15%). У 33 осіб діагноз

COVID-19 інфекції підтвердженій ПЛР-тестуванням, інші 19 пацієнтів були членами сім'ї інфікованих, в яких ознаки аналогічної інфекції появилися на 3-5 день вимушеного контакту із вже захворівшими та оскільки у всіх загальний стан здоров'я дозволяв лікуватися в домашніх умовах за аналогічними схемами; проте із застосуванням антибіотиків, ці 19 осіб не вважали за потрібне підтверджувати інфекцію ПЛР-тестуванням. Гострий етап інфекції в обстежених тривав 10-14 днів. Рентгенологічне обстеження органів грудної клітки здійснене лише у 21 (40,38%) хворого, при цьому уражень легень не виявлено, або вони були мінімальні. Однак наступні 3-6 тижнів після гострого періоду інфекції на тлі помірної загальної слабкості доволі стійкими були класичні прояви ПКС з боку дихальної, серцево-судинної, травної систем та астено-депресивні явища, що мотивувало їх звертатися до лікарів різних профілів.

30 хворим із нашого контингенту (основна група) до призначеного іншими лікарями лікувального комплексу (оздоровче харчування, дозовані фізичні навантаження, ЛФК, симптоматичне лікування супутніх недуг) додатково призначали: пилкок бджолиний з медом (1:1) по 1 столовій ложці вранці і в обід в 100 мл теплої кип'яченої води за 30-40 хв до їжі, 20%-спиртовий розчин прополісу по одній чайній ложці через 10-15 хв після прийому пилку з медом та одну чайну ложку 10%-водно-спиртового (горілчаного) настою бджолиного підмору 1 раз на день через 1-1,5 години після обіду. Тривалість курсу визначалася індивідуально згідно ознак клінічного одужання і коливалася в межах 1,5-2 (у віці до 50 років) – 3-3,5 місяців. Хворі, які не мали змоги реалізувати таке лікування, склали групу порівняння.

Тривалість спостереження – шість місяців.

Отримані дані оброблені статично.

Результати. Встановлено, що у хворих із ПКС основної групи у віці до 50 років регрес симптомів з боку дихальної і травної систем був швидшим і проявлявся з 5-9 дня від початку застосування продуктів бджільництва, порівняно із пацієнтами старше 50, особливо 60 років. У них були мінімальні, або відсутні прояви уражень серцево-судинної системи (ССС). У хворих старше 60 років переважали ураження ССС і дихальної системи, особливо у тих осіб, у яких в доковідний період констатувалися хронічні хвороби зазначених систем. Відмічено, що чим вираженіші клінічно були ці хвороби в доковідному періоді та все старший вік пацієнтів, тим торпіднішим був регрес проявів ПКС та необхіднішою була більша тривалість застосування обраного апікомплексу, до 3-3,5 місяців. Однак, мед із пилком пацієнти не змогли вживати довше двох місяців, особливо жінки, що мали надмірну масу

тіла або ожиріння, яким здавалося, що поява зайвих 2-4 кг ваги за цей період зумовлена саме цим продуктом.

В процесі лікування за взаємною згодою пацієнтів і лікарів тривалість вживання прополісу у віці 50 років була 1,5 місячною, в осіб старше 50 років – після 1-1,5 місяця вживання, 3-4 тижнева перерва – і повторний курс до 3-4 тижнів.

Вживання 10% водно-спиртового розчину бджолиного підмору було постійним впродовж всього курсу лікування в обох вікових групах до досягнення стану клінічного одужання від ПКС. За даними наших спостережень для цього потрібно було в осіб до 50 років 1,5-2 місяці, старше 60 років – 3-5,5 місяці. Впродовж 6-місячного загального терміну спостереження рецидивів ПКС, навіть мінімальних проявів не спостерігалось.

Із побічних ефектів зазначимо появу помірної печії чи кислих зригувань у хворих, в яких в анамнезі були рецидивуючі багаторічні кислотозалежні патологічні стани, або гастроєзофагіальна рефлюксна хвороба, ожиріння.

У пацієнтів групи порівняння регрес проявів ПКС був значно повільнішим і до 6 місяця спостереження про клінічне одужання мова могла йти лише у 7 з 22 осіб.

Сприятлива дія обраного апікомплексу на прояви ПКС і хронічних захворювань у них в доковідному періоді зумовлена великим розмаїттям біологічно активних чинників пилку бджолиного (більше 240), прополісу та бджолиного підмору, що володіють широким спектром позитивного впливу на метаболічні, клітинні, органні, регуляторні процеси, що відображено в чисельній літературі [1, 2, 4].

Висновки. 1. Пандемія COVID-19 інфекції, еволюція її збудників невідомої тривалості ще залишатимуть наслідки у вигляді погіршеного здоров'я перехворівших під назвою постковідний синдром з його клінічним розмаїттям у різних вікових групах.

2. Розробка методів реабілітації хворих із ПКС нині знаходиться в стадії апробації численних медикаментозних і немедикаментозних методів.

3. Одним із ефективних варіантів реабілітації хворих їх ПКС з помірними проявами та амбулаторно перенесеним гострим станом COVID-19 інфекції може розглядатися апікомплекс пилку бджолиного з медом в поєднанні з прийомом спиртового розчину прополісу та водно-спиртового бджолиного підмору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апітерапія в Україні - Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Застосування методів лікування і

апипрепаратів у медичній фармацевтичній і косметичній практиці. - Харків, 2018 - 499с.

2. Волошин О., Бойчук Т., Волошина Л. Бджільництво на службі здоров'я людини. - Чернівці: Родовіт, 2020.-175 с.

3. Голубовська О.А. Постковідний синдром: патогенез та основні напрямки реабілітації. - Здоров'я України, 2021:2(495).

4. Личкова А.Е., Дубцова Є.А., Касьяненко В.Н., Пузиков А.М. Гастропротективное действие прополиса и пыльцы. – Эксперим. и клин. гастроэнтерол. 2014. 4(104):29-31.

5. Barker-Devies R.M., O'sullivan O. et al. The Stanford Hall consensus statement for post-COVID-19 rehabilitation. B.J.Sports.Med., 2020;54:949-959.

SUMMARY

BEEKEEPING PRODUCTS IN THE COMPLEX TREATMENT OF PATIENTS WITH POST-COVID SYNDROM: AGE AND GENDER ASPECTS

Voloshyna L.A., Voloshyn A.I., Senjuk B.P., Bachuck-Ponych N.V.,

Yasynsky D.

The article presents positive results from the use of beekeeping products (bee pollen, propolis, honey, dead bees) in the complex treatment of patients with post-covid syndrome. The duration of their use depends on the age of the patients and age-related diseases of the pre-existing period.

Key words: post-covid syndrome, bee pollen, rehabilitation, propolis, honey.

ВИКОРИСТАННЯ ЛОБОДИ БІЛОЇ (CHENOPODIUM ALBUM) В ХАРЧУВАННІ

Гаврилко П.П., Каганець-Гаврилко Л.П., Гуштан Т.В.

Ужгородський торговельно-економічний інститут ДТЕУ, Ужгород, Україна

Сучасні тенденції розвитку споживчого ринку з його орієнтуванням на органічне харчування, спричиняє привернення уваги до витоків, в тому числі і продукції з дикорослих рослин, що особливо актуально в межах екологічно чистої Закарпатської області. Адже Закарпаття то “колиска трав нашого довголіття”.

У країнах Європи, таких, як Велика Британія, Бельгія, Франція, Естонія вже давно займаються культивуванням дикоростучих для урізноманітнення раціону екологічно чистими рослинами та пропагування національного харчування населення.

КУЛЬТУРУ ТА КУЛЬТ ЇЖИ – НА ДЕРЖАВНИЙ ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л.	76
ПРОДУКТИ БДЖІЛЬНИЦТВА В КОМПЛЕКСНОМУ ЛІКУВАННІ ХВОРИХ ІЗ ПОСТКОВІДНИМ СИНДРОМОМ: ВІКОВІ І ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ Волошина Л.О., Волошин О.І., Сенюк Б.П., Бачук-Понич Н.В., Ясинський Д.	79
ВИКОРИСТАННЯ ЛОБОДИ БІЛОЇ (CHENOPODIUM ALBUM) В ХАРЧУВАННІ Гаврилко П.П., Каганець-Гаврилко Л.П., Гуштан Т.В.	83
АНТИМІКРОБНА АКТИВНІСТЬ ПРОДУКТІВ БДЖІЛЬНИЦТВА – ЯК ЗАПОРУКА ВКЛЮЧЕННЯ ДО СКЛАДУ АПІФІТОКОМПЛЕКСІВ Давидова Г. І., Гоцька С. М.	89
ПЕРСПЕКТИВИ ХАРЧОВОГО ВИКОРИСТАННЯ LAVANDULA Давидович О. Я., Турчиняк М. К., Палько Н. С.	91
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ Данило С.І., Павліш Л.О., Бондарь Я.В., Шпонтак В.Ю.	95
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН У ВИРОБНИЦТВІ ПРЯНОЦІВ Донцова І.В., Олексів Н.Р.	99
ВЛАСТИВОСТІ МОНОФЛОРНОГО МЕДУ З ЛИПИ Лазарєва Л. М., Акименко Л. І.	103
ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА БЕЗГЛЮТЕНОВИХ БОРОШНЯНИХ ВИРОБІВ НА ОСНОВІ НЕТРАДИЦІЙНИХ ВИДІВ СИРОВИНИ Лебединець А.І., Лебединець В.Т., Мороз М.М.	107
НУТРИЦІОЛОГІЯ, ЯК ОРГАНІЗАЦІЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ ЛЮДИНИ Литвинець М.І., Данило С.І., Павліш Л.О., Торошій Л.І.	110
ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ СОКІВ ОВОЧЕВИХ Павлишин М.Л., Припін Б.І., Бурак Є.І.	113
НАУКОВІ АСПЕКТИ ХАРЧОВОЇ КОМБІНАТОРІКИ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ Сабадош Г.О., Нетребський О.А.	117
УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ МУСІВ ОЗДОРОВЧОГО ПРИЗНАЧЕННЯ Сабадош Г. О., Талапа С.Ю., Підліпний Ю.В.	122
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КВАСУ СТОЛОВОГО БУРЯКА У ХЛІБОПЕЧЕННІ Стадник І. Я., Гуштан Т.В., Каганець-Гаврилко Л.П.	129